

Slovenski toponimi v Žabnicah v Kanalski dolini

Združenje don Mario Cernet iz Naborjeta v Kanalski dolini je izdalo knjigo v slovenščini in italijanščini *Toponimi v Žabnicah v Kanalski dolini*, ki jo je napisal domačin Alessandro Oman, ki živi v Ukvah. V različnih virih in pri pričevalcih domačinih je zbral ter v knjigi prikazal krajevna in vsa geografska imena, največ je seveda ledinskih imen, na širšem območju Žabnic.

Ivo Zajdela

Knjiga *Toponimi v Žabnicah v Kanalski dolini (La toponomastica di Camporosso in Valcanale)* ni prva knjiga Alessandra Omana o toponomastiki iz Kanalske doline. Leta 2016 je izdal knjigo *La toponomastica del Comune Malborghetto* s toponimi na območju

Ovčje vasi, Ukev in Naborjeta. Dragoceno knjigo o slovenskim imenih na širšem območju Žabnic je napisal v italijanščini, slovenski del pa je v slovenščino prevedla Jelka Cvelbar; knjiga je izšla s finančnim prispevkom Sveta slovenskih organizacij in Urada Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Zbral je 271 toponimov

Avtor je iz različnih virov in pri pričevalcih domačinih zbral ter v knjigi prikazal toponime, to je krajevna in vsa geografska imena, največ je seveda ledinskih imen, na širšem območju Žabnic v Kanalski dolini.

Obravnava ozemlje od gore Viš na jugu, preko doline Zajzere, grebena Lovcev in

Cerkev sv. Doroteje v Žabnicah stoji nekaj sto metrov od župnijske in velja za najstarejšo v Kanalski dolini.

Žabnice v Kanalski dolini, levo cerkev sv. Doroteje, desno župnijska sv. Tilna (Egidija).

Alessandro Oman iz Ukev v Kanalski dolini, avtor knjige.

Svetih Višarij, samega območja vasi Žabnice, ki krajevno meji na Trbiž, Ovčjo vas in Ukve, ter do pašnih planin in vrhov na meji z Avstrijo oziroma sosednjo Ziljsko dolino na severu. Zbral in obrazložil je 271 toponimov.

Poitalijančena Kanalska dolina

Na koncu je dodal opise devetih poti na Svete Višarje s toponimi (ledinskimi imeni) na njihovih območjih, domače vzdevke v Žabnicah, ki mu jih je povedal Antonio Kravina (1936–2022), in ljudska domača imena po publikaciji *Hišna imena v Žabnicah* (1999). Dodal je še imena trinajstih ulic, ki so trenutno v Žabnicah, s pripisom pobude, da bi eno poimenovali po znamenitem domačinu, rojenem v Žabnicah, enem od očetov slovenske državnostvarne misli, dr. Lambertu Ehrlichu.

Danes je Kanalska dolina poitalijančena. Italijanov do konca prve svetovne vojne leta 1918 tu skoraj ni bilo, saj so bili večinsko prebivalstvo Slovenci in avstrijski Nemci.

O poitalijančenju območja

Obe Omanovi knjigi o toponomastiki v Kanalski dolini sta nadvse dragoceni, saj prejšnji podatek o poitalijančenju tega območja pokazeta v najbolj nazorni obliki.

Osnova za knjigo je bilo gradivo, na katero je Alessandro Oman naletel v Beneški palači v Naborjetu. Že leta 2010 je Žabničan Antonio Kravina, po domače per Ringarjo, vnesel vrsto toponimov v stare zemljevide Državne–ga podjetja za državne gozdove, sicer v sodelovanju z drugimi domačini in krajevnimi ustanovami.

Jezero, polno žab

Ker je v ospredju knjige vas Žabnice,

poglejmo geslo o ledinskem imenu *Jézer-a/e* (*U Jézere*, iz slov. jezera, to je kraj v dolini, kjer se zbira vodovje tistega območja). V državnem arhivu je Oman našel zapis *Jesara*. Nekoč, še preden so preusmerili hudournik Kazarnica za cerkvijo sv. Tilna, se je, zlasti spomladi, izoblikovalo jezero, ki je danes nekoliko manjših razsežnosti.

Domačina Antonio Kravina in Urbano Pufitsch sta mu povedala, da so še pred ureditvenimi deli kanala v letih 1980–1990 izkopali kanal, ki je vodo usmerjal proti potoku Bartolò Graben. Za to, da je voda odtekala v kanal, se je morala vodna gladina dvigniti vsaj za 2 do 3 cm, tako da se je v jezercu lahko zmanjšala količina vode. Antonio Moschitz - Užnjek (med drugim predsednik Konzorcija) je bil najbolj zainteresiran za reševanje problema občasnih poplav, saj je bila njegova hiša prva ob kanalu potočnega prehoda. Voda se je dvigala tudi do 1,5 oziroma do 3 metre nad spodnjim nivojem in tako je bila njegova hiša večkrat poplavljenjena. Tudi zaradi tega se je pri hiši reklo per Užnjako, iz slovenske narečne besede uža, slovensko luža.

Potok so speljali v stran

Informatorja sta Omanu povedala, da je Antonio Moschitzu, zahvaljujoč prijateljstvu z dr. Giuseppejem Kravino, ki je bil takrat deželni direktor, uspelo prepričati pristojno oblast, naj zgradi sedanji kanal za odtekanje vode iz (J)jezera. Ta je namreč, namesto da bi bil usmerjen proti vasi, v bližini cerkve sv. Tilna speljan na levo in gre proti hudourniku Bartolò Graben. Na tak način so odpravili občasno prestopanje bregov, ki je nastajalo, ko je bil ta kanal še speljan skozi vas.

Danes je Kanalska dolina poitalijančena. Italijanov do konca prve svetovne vojne leta 1918 tu skoraj ni bilo, saj so bili večinsko prebivalstvo Slovenci in avstrijski Nemci.

Žabje regljanje

Urbano Pufitsch je Omanu povedal pomemben podatek: V času, ko je obstajalo jezerce, so slišali žabje regljanje po vsej vasi Žabnice. Občasno je bilo to zborovsko petje oglušujoče. Mladina je hodila ob kanalu, žabe pobirala in jih nato cvrla kot delikateso. Sčasoma so tla postala nepropustna in se voda ni več precejala. Pozimi je jezerce zamrznilo in občasno so tja hodili sekati led.

Vaški mesar Pucher si je s kosi ledu z (J)jezera, ki so bili navadno odsekani na dolžino enega metra, napolnil ledenico (Eiskeller). Mesarju je uspelo ohraniti ta led čez vse leto, tudi zaradi izolacijskega sistema z žagovino, ki je omejeval vdor toplega zraka v ledenico.

Led z jezera

Seveda niso bile vse zime enake. Kadar je bil pozimi led na jezeru zelo gladek, so se lahko tudi drsali. S Trbiža je prihajal neki gospod, ki je na ledu izvajal piruete. ▶

Župnijska cerkev sv. Tilna (Egidija) v Žabnicah.

- Poleg Pucherja sta se oskrbovali s tem ledom tudi pivovarna Schönberg in gostilna Haring na Trbižu ter mogoče tudi mesnica Krčivoj. Nekaj žabniških družin je s prevozom ledu dobilo pozimi zaposlitev. Kravina se je spominjal, da je v Jezeru prišlo tudi do utopitev, nazadnje se je v letih 1942–1943 utopil 12-letni deček.

Imena so maličili

Zakaj je ta opis pomemben? Zato, ker nazorno pojasni slovensko ime kraja Žabnice, to je kraj, kjer so žabe. V pisnih virih je najstarejši zapis kraja iz leta 1204 kot *Sevenich*. Iz leta 1471 je zapis *in villa Saphnist*, iz leta 1894 pa *Saifnitz* in *Sabnice*.

Ker so tujejezični zapisovalci slovenska imena zelo maličili vse od prvih zapisov v srednjem veku do druge polovice 19. stoletja ali celo do konca prve svetovne vojne, moramo to upoštevati. Kljub temu se v večini primerov da razbrati, kaj je neki domačin povedal uradnemu zapisovalcu. V zapisani besedi *Sevenich*, kasneje *Saphnitz* (ponemčeno v *Saifnitz*), dobro vidimo slovensko osnovo Žabnice. Gre za kraj, kjer so žabe, za žabje polje.

Živi pergament vasi

Oman velikokrat kot vir omenja Eberharda Kranzmayerja in njegovo knjigo *Ortsnamenbuch von Kärnten* (Imena krajev na Koroškem) iz leta 1958. Seveda je Kran-

zmayer »moral« zapisati, da vse oblike imena kraja (nemška, furlanska in italijanska) izhajajo iz slovenskega Žabnice, kar pomeni kraj, kjer so žabe. Dodal je, da se pozno spomladi na območju mlake, ki redno nastaja na žabniški ravnini, pojavi veliko število žab (in da so zaradi tega prebivalcem Žabnic šaljivo pravili »die Reggetzer – die Quacker«, tisti, ki kvakajo).

Tudi žabniški župnik Jožef Simiz je leta 1956 zapisal: »Žabe, ki v majskih večerih kvakajo v mlaki med državno cesto in žabniško železnico, so kot živi pergament te vasi žab.«

Besedi *bistrica* in *bela*

Knjiga Alessandra Omana je nadvse dragocena tudi zato, ker bo poslej ostalo zapisanih veliko (ledinskih) imen, ki v zadnjih desetletjih pri novih generacijah, ki ne živijo več zelo povezane z delom v naravi, hitro izginjajo. Za preučevalce slovenskega etničnega ozemlja in izvora oziroma razvoja slovenščine je takšna knjiga prava zakladnica.

V Omanovi knjigi se pojavljata tudi besedi *bistrica* in *bela*. To sta besedi, ki sta neke vrste zaščitni znak slovenskega etničnega prostora predvsem v gorskem svetu, od Prekmurja in vznožij Pohorja, preko skoraj celotne Slovenije ter vse do najbolj zahodnega (reka Bela, ki iz Kanal-

Tujejezični zapisovalci so slovenska imena zelo maličili vse od prvih zapisov v srednjem veku do druge polovice 19. stoletja ali celo do konca prve svetovne vojne.

ske doline teče proti Furlanski nižini na zahodnem obrobju) in severozahodnega dela (vse do Tirolske oziroma Lienza in Heiligenbluta pod Grossglocknerjem).

Bistrica je hitra voda

Bistrica pomeni bistra, to je hitra voda, Bela pa potok (in reko), v katerem je veliko belega proda. Nemci so Bistrico nemčili v Feistritz (ena je npr. v Dravski dolini med Spittalom in Lienzem pri kraju Dellach, kar so ponemčene Dole). Belo pa v Vellach (npr. v gorski dolini Mölltal, ki teče proti Grossglocknerju). Italijani so Belo poitalijančili v Fello (v Reziji je kraj Bila, kar je narečno iz potoka Bela). [D]